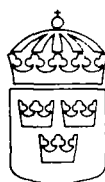

Socialutskottets yttrande

1986/87:6 y

om vårdavgift för pensionärer

SoU
1986/87:6 y

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över vissa med anledning av proposition 1986/87:100 bil. 7 väckta motioner, nämligen motion 1986/87:Sf275 av Göran Magnusson (s) och Yngve Wernersson (s), motion 1986/87:Sf289 av Bengt Kronblad (s) och Nils Nordh (s), motion 1986/87:Sf296 av Ingvar Björk (s) och Birger Rosqvist (s) samt motion 1986/87:Sf348 av Nils Carlshamre m. fl. (m), såvitt avser yrkande 4. Motionerna berör frågan om en särskild begränsningsregel för avgift som betalas av pensionär vid vård på sjukhus (vårdavgift).

Utskottet

Motionerna

I motion 1986/87:Sf275 (s) hemställs att riksdagen beslutar att även ålderspensionär skall betala högst en tredjedel av pensionen per dag räknat i sjukhusavgift. Motionärerna hänvisar till att den som har sjukpenning betalar maximalt en tredjedel av denna i vårdavgift och till att den som uppbär föräldrapenning är garanterad att få behålla 60 kr. av denna. Enligt motionärernas mening bör ett liknande förfarande gälla även pensionärer.

Systemet bör utformas så att ingen pensionär skall betala mer än en tredjedel av pension och pensionstillskott, kommunalt bostadstillägg eller allmän tjänstepension för dag räknat i sjukhusavgift.

I motion 1986/87:Sf289 (s) hemställs att riksdagen beslutar att införa en begränsningsregel så att även ålderspensionärer betalar högst en tredjedel av pensionen per dag räknat i sjukhusavgift. I motionen framhålls att detta skulle innebära att alla inom regelsystemet jämföras och betalar 55 kr. per dag, dock högst en tredjedel av sin ersättning.

I motion 1986/87:Sf296 (s) hemställs att riksdagen beslutar att samma regler för sjukhusavgiftens storlek skall gälla för såväl ålderspensionärer som för sjukpenningplacerade. I motionen anförs att många ålderspensionärer med enbart folkpension och pensionstillskott annars kommer att betala mer för sin sjukhusvistelse än en låginkomsttagare med motsvarande inkomster. Resultatet blir, enligt motionärerna, att många pensionärer kommer att behöva begära nedsättning av avgiften för att klara hyran under sjukhusvis-

telsen. Då är man tillbaka i den situation som rådde under systemet med de differentierade vårdavgifterna.

SoU 1986/87:6 y

I motion 1986/87:Sf348 (m) yrkande 4 hemställs att riksdagen vid behandlingen av proposition 1986/87:100, bil. 7 beslutar avslå det till propositionen fogade förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Motionärerna biträder i princip propositionens förslag om avskaffande av det avgiftsfria sjukhusåret för ålderspensionärer men avvisar nu föreliggande förslag och begär ett nytt, som tillförsäkrar betalningssvaga pensionärer samma rätt till avgiftsnedsättning eller avgiftsbefrielse som tillkommer sjukpenningförsäkrade patienter. Motionärerna vill – i avvaktan på en livsvarig sjukvårdsförsäkring – ha en spärregel för pensionärsers avgiftsskyldighet, likvärdig med den som gäller för sjukpenningförsäkrade. Detta är enligt motionärerna en nödvändig förutsättning för att ett avskaffande i princip av det fria sjukhusåret skall kunna accepteras. Pensionären skall alltid ha rätt att för eget bruk behålla minst två tredjedelar av pensionen. Regeln skall, enligt motionärerna, vara lika bindande och lika lätt att hantera som sjukpenningregeln. Ingen hänsyn skall tas till sidoinkomster eller förmögenhet och ej heller till det behovsprövade kommunala bostadstillägget. Ingen individuell behovsprövning skall förekomma. Möjligheten till särskild avgiftsnedsättning skall finnas kvar.

Gällande bestämmelser m. m.

Ersättning för sjukhusvård utges från den allmänna försäkringen till dem som driver sjukhusen (landstingskommunerna och de kommuner som är sjukvårdshuvudmän). Regeringen fastställer med stöd av 2 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) grunderna för ersättningen. Grunderna bygger på överenskommer som regelbundet träffas med Landstingsförbundet. Sedan den 1 januari 1987 erhåller sjukvårdshuvudmannen ersättning som ingår i den allmänna sjukvårdsersättningen. För den som är sjukpenningförsäkrad görs ett avdrag på sjukpenningen för varje dag som den försäkrade vistas på sjukhuset, för närvarande 55 kr. (3 kap. 4 § andra stycket AFL). Avdraget får dock enligt samma lagrum uppgå till högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Det är förutsatt att sjukvårdshuvudmannen inte tar ut någon avgift från vårdtagaren för sjukhusvården när denna ersätts från försäkringen.

För pensionärer som har hel ålderspension eller hel förtidspension utges enligt 2 kap. 12 § AFL ersättning från den allmänna försäkringen för sammanlagt högst 365 dagars sjukhusvård. Något avdrag från pensionen görs då inte (det s. k. avgiftsfria året). Sedan denna förmån har utnyttjats helt – det kan ske under en sammanhängande vårdperiod eller vid flera kortare vårdtillfällen – är pensionären "utförsäkrad". När en pensionär har utförsäkrats utges inte längre någon försäkringsersättning till sjukvårdshuvudmannen för sjukhusvård av pensionären.

I dessa fall är sjukvårdshuvudmannen i stället hänvisad till att själv ta ut vårdavgift av pensionären med stöd av 17 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL. Enligt lagrummets första stycke bestämmer sjukvårdshu-

vudmannen grunderna för vårdavgifter. När det gäller sjukhusvård av en utförsäkrad pensionär föreskrivs i andra stycket att vårdavgift får tas ut med högst 55 kr. per vård dag.

I överenskommelse mellan staten och sjukvårdshuvudmännen med anledning av beslutet att avskaffa de differentierade vårdavgifterna förutsätts att avgiftsnedsättning skall medges vid behov. Ett skäl för nedsättning av avgiften är, enligt överenskommelsen, pensionärens behov av och möjlighet att betala kostnaden för egen bostad. I överenskommelsen förutsätts vidare att hänsyn skall tas till pensionärens behov av medel för särskilda rehabiliteringsinsatser. Information skall ges till berörda pensionärer om möjligheten till nedsättning av vårdavgiften.

I årets budgetproposition föreslås (bil. 7 s. 45 f. och 58 f.) att det avgiftsfria året för pensionärer vid sjukhusvistelse avskaffas. Undantag görs dock för pensionärer med hel förtidspension som föreslås få behålla förmånen av ett avgiftsfritt år. Enligt förslaget skall avdrag på sjukpenningen inte göras för det begränsade antal pensionärer som har rätt till sjukpenning och som genom de föreslagna ändringarna blir avgiftsskyldiga. Ersättning från sjukförsäkringen för sjukhusvård skall inte lämnas när pensionären är avgiftsskyldig.

Tidigare riksdagsbehandling

I proposition 1985/86:43 om avgifter för ålders- och förtidspensionärer vid sjukhusvård m. m. föreslogs bl. a. en återgång till systemet med fasta avgifter för sjukhusvård för utförsäkrade pensionärer. Detta skulle ske genom en ändring av 17 § HSL.

Två motioner (vpk resp. c), som väcktes med anledning av propositionen, tog upp vissa frågor om skyddet för pensionärer med små pensionsinkomster. Utskottet avstyrkte motionerna och hänvisade till att det enligt det avtal som träffats med Landstingsförbundet förutsätts att sjukvårdshuvudmännen vid behov medger avgiftsnedsättning (SoU 1985/86:9 s. 6 f.). Utskottet erinrade vidare om ett tidigare uttalande (i betänkandet SoU 1982/83:34 s. 13) att den som skulle bestämma den differentierade vårdavgiften självmant borde beakta den enskildes och hans familjs situation och oberoende av särskilt yrkande nedsätta avgiften. Utskottet förklarade att det fortfarande hade uppfattningen att det principiellt var önskvärt att den som bestämmer avgiften självmant beaktar om det finns skäl för nedsättning. Eftersom man förutsattes överge systemet med en allmän inkomstprövning för bestämmande av avgiften kunde detta dock vara förenat med vissa svårigheter. Utskottet ansåg att det ankom på sjukvårdshuvudmännen att utforma reglerna för prövning och nedsättning av vårdavgiften i enskilda fall. Utskottet underströk vikten av att information skulle lämnas till berörda pensionärer om möjligheterna till nedsättning i enlighet med det träffade avtalet (betänkandet s. 6 f.).

Socialutskottet, som inte har att yttra sig över propositionsförslaget om avskaffande av det s. k. friåret för ålderspensionärer, delar den syn som kommer till uttryck i samtliga här aktuella motioner, nämligen att en sådan förändring aktualiserar frågan om en spärregel som skyddar de sämst ställda pensionärerna mot att drabbas av en orimligt hög avgift vid sjukhusvård. De möjligheter som nu finns till nedsättning av avgiften efter en individuell prövning av behovet förutsätter att pensionären själv begär nedsättning och redovisar motiven härför. Vid ett avskaffande av det s. k. fria året ökar antalet pensionärer som har att erlægga vårdavgift. Många enstaka korta vårdtillfällen kommer att omfattas av avgiftsuttaget. I det läget behövs en mera schabloniserad regel för att skydda pensionärer med låga inkomster. Utskottet vill även erinra om att nedsättning enligt nuvarande avtal främst anknyter till pensionärens behov av egen bostad och/eller medel för rehabiliteringsinsatser. Den situationen att pensionären har små inkomster eller svag ekonomi i övrigt har inte i sig berörts i avtalet.

På grund av det anförda anser utskottet i likhet med motionärerna att det finns skäl att nu införa en ytterligare begränsning vilken skyddar pensionärer med låga pensionsinkomster mot att debiteras en avgift av 55 kr. per vård dag. En lösning som förespråkas i motionerna och som utskottet också ser som principiellt riktig vore att anknyta till de regler som gäller beträffande sjukpenning. Enligt 3 kap. 4 § andra stycket lagen om allmän försäkring minskar vid sjukhusvård den utgående sjukpenningen med 55 kr. per vård dag, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. En liknande regel bör gälla för pensionärer som har att erlægga vårdavgift.

Det bör ankomma på regeringen att utforma förslag härom och snarast framlägga detta för riksdagen. Utskottet vill emellertid betona att reglerna skall vara schabloniserade och enkla att tillämpa, och att de inte skall innebära en individuell behovsprövning. Möjligheten till nedsättning med hänsyn till särskilda behov bör kvarstå vid sidan av den nu beskrivna begränsningsregeln.

Stockholm den 31 mars 1987

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), John Johnsson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Aina Westin (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Ingvar Eriksson (m), Claes Rensfeldt (s), Maud Björnemalm (s) och Kjell-Arne Welin (fp).

Avskaffande av det s. k. friåret för ålderspensionärer

Ulla Tillander (c), Rosa Östh (c) och Inga Lantz (vpk) anför:

I motion 1986/87:Sf203 av Olof Johansson m. fl. (c) yrkande 4 och motion 1986/87:Sf272 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 1 hemställs att förslaget om slopat friår på sjukhus skall avslås. Vår inställning till friåret framgår av dessa motioner.

